

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії
Навчальний рік 2023-2024

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
«ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ»
(назва освітнього компоненту)

Нормативний чи вибірковий освітній компонент: вибірковий

Форма здобуття освіти: очна
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 221 «Стоматологія»
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація (за наявності) _____
Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) «Стоматологія»

Другого магістерського рівня вищої освіти
Курс 3

Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
філософії

Протокол від
“30” серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри
Карп К.І. Карпенко
(підпис) (прізвище та ініціали)

“30” серпня 2021 року

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем загальної та
передфахової підготовки
(назва)

Протокол від
“31” серпня 2021 року № 1

Голова Вовк О.Ю. Вовк
(підпис) (прізвище та ініціали)

“31” серпня 2021 року

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Філянiна Неля Миколаївна, професор кафедри фiлософiї, доктор фiлософських наук, професор.
2. Гончаренко Леонiд Олександрович, доцент кафедри фiлософiї, кандидат фiлософських наук, доцент

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1) Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Філянїна Неля Миколаївна, професорка кафедри філософії, доктор філософських наук, професор.

Професійні інтереси: філософія освіти та культури, міжкультурні комунікації, екоосвітній потенціал гуманітарних знань.

Посилання на профайл викладача:

<http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=15881>

<https://scholar.google.com/citations?user=iEPDSRwAAAAJ&hl=ru>

https://www.researchgate.net/profile/Nelya_Filyanina

<https://orcid.org/0000-0002-7439-1986>

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219950176>

Контактний телефон: +38057707-72-92

Корпоративна пошта викладача: nm.filyanina@knmu.edu.ua

Консультації очні:

відповідно до графіку відпрацювань на кафедрі (за попередньою домовленістю);

Консультації онлайн:

на одній з платформ: Moodle, ZOOM, Google Meet, згідно з графіком.

Локація: м. Харків, пр. Науки, 4, 3 поверх, к. 116

роб. тел. (057) 707-73-38, електронна пошта: kaf.5med.filosofii@knmu.edu.ua

2) Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Абашнік Володимир Олексійович, професор кафедри філософії, доктор філософських наук, професор

Професійні інтереси: філософія, історія філософії, філософія права, етика

Посилання на профайл викладача:

<http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=16377>

<https://orcid.org/0000-0002-2584-5929>

https://scholar.google.com/citations?user=_I10_LAAAAAJ&hl=uk

Контактний телефон: +380686140010

Корпоративна пошта викладача: vo.abashnik@knmu.edu.ua

Консультації очні:

відповідно до графіку відпрацювань на кафедрі (за попередньою домовленістю);

Консультації онлайн:

на одній з платформ: Moodle, ZOOM, Google Meet, згідно з графіком.

Локація: м. Харків, пр. Науки, 4, 3 поверх, к. 116

роб. тел. (057) 707-73-38, електронна пошта: kaf.5med.filosofii@knmu.edu.ua

3) Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Дейнека Володимир Васильович, старший викладач кафедри філософії.
Професійні інтереси: філософія, історія філософії, етика, логіка,
релігієзнавство.

Посилання на профайл викладача:

<http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=124>

<https://publons.com/researcher/3947072/volodymyr-deineka/>

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=Bmd0nGkAAAAJ>

<https://orcid.org/0000-0001-7228-897X>

Контактний телефон: +380967725740

Корпоративна пошта викладача: yv.deineka@knmu.edu.ua

Консультації очні:

відповідно до графіку відпрацювань на кафедрі (за попередньою домовленістю);

Консультації онлайн:

на одній з платформ: Moodle, ZOOM, Google Meet, згідно з графіком.

Локація: м. Харків, пр. Науки, 4, 3 поверх, к. 116

роб. тел. (057) 707-73-38, електронна пошта: kaf.5med.filosofii@knmu.edu.ua

4) Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь

Проценко Ольга Олександрівна, асистентка кафедри філософії

Професійні інтереси: соціологія, філософія, соціальна філософія

Посилання на профайл викладача:

<http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=16747>

Контактний телефон: +380956945761

Корпоративна пошта викладача: oo.protsenko@knmu.edu.ua

Консультації очні:

відповідно до графіку відпрацювань на кафедрі (за попередньою домовленістю);

Консультації онлайн:

на одній з платформ: Moodle, ZOOM, Google Meet, згідно з графіком.

Локація: м. Харків, пр. Науки, 4, 3 поверх, к. 116

роб. тел. (057) 707-73-38, електронна пошта: kaf.5med.filosofii@knmu.edu.ua

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Етичні проблеми в медицині» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Стоматологія» та проєкту Стандарту вищої освіти України, другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 221 «Стоматологія».

Опис навчальної дисципліни (анотація) Вивчення дисципліни «Етичні проблеми в медицині» спрямоване на ознайомлення студентства з морально-етичними проблемами, які набули першочергового значення у зв'язку з прогресом науки, техніки і технологій, що створило певні проблемні ситуації. Студенти повинні засвоїти, що всі традиційні етичні регулятори науки й медицини потребують нового підходу, нового трактування цілої низки проблем медицини і охоплюють важливі сторони матеріального і духовного життя сучасного світу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є фундаментальні моральні та естетичні цінності. Перетворення морально-етичних проблем на першочергові потребує формування стійких переконань, мотивів поведінки, зростання рівня відповідальності за свою діяльність та її результати. Прагнення до самовдосконалення, формування гуманістичних підходів у світі міжлюдських відносин.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Етичні проблеми в медицині» має, передусім, зв'язки з такими дисциплінами, як «Філософія», «Етикет у суспільстві та медицині», «Етика», «Основи християнської етики та моралі», «Філософія сім'ї та кар'єри».

Пререквізити: «Філософія», «Етикет у суспільстві та медицині», «Етика».

Постреквізити: «Основи християнської етики та моралі», «Філософія сім'ї та кар'єри».

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE
<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4113>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є залучення студентів до фундаментальних моральних та естетичних цінностей, перетворення морально-етичних проблем на першочергові, що потребує формування стійких переконань, мотивів поведінки, зростання рівня відповідальності за свою діяльність та її результати. Прагнення до самовдосконалення, формування гуманістичних підходів у світі міжлюдських відносин.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

розкрити та з'ясувати предмет етичних проблем медицини, актуальність і її основні проблеми;

проаналізувати основні соціально-філософські питання, їх особливості, теоретичної та прикладної складових;

розглянути специфіку філософського осмислення морально-етичних проблем науково-технічного прогресу в медичній науці та практиці;

охарактеризувати філософську проблему вибору людиною шляху, що веде її до добра чи зла;

розкрити сутність морального виміру відповідальності лікаря та етикету лікаря у сучасний період.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

Інтегральна: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні: здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність приймати обґрунтоване рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків; здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

спеціальні (фахові, предметні): здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання: здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді; знання психофізіологічних особливостей людини, здоров'я людини, підтримки здоров'я, профілактики захворювань, лікування людини, здоров'я населення; здатність застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних

станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій; оцінювання впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення; здатність здійснювати оцінку стану здоров'я людини та забезпечувати його підтримку з урахуванням впливу навколишнього середовища та інших факторів здоров'я; здатність застосовувати набуті знання щодо існуючої системи охорони здоров'я для оптимізації власної професійної діяльності та участі у вирішенні практичних завдань галузі; сформованість фахівця з належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря.

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних соціальних навичок (Soft skills): відповідальність за власні дії; комунікабельність; ініціативність; вміння критично мислити; навички співпереживання; активну життєву позицію.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів: 3	Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»	Вибіркова	
Загальна кількість годин: 90	Спеціальність: 221 «Стоматологія» (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		3-й	
		Семестр	
		5-й або 6-й	
		Лекції	
Годин навчання: аудиторних – 30 самостійної роботи студента – 60	Освітній ступінь: магістр ОПП «Стоматологія»	10 год.	–
		Практичні	
		20 год.	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		60 год.	–
Індивідуальні завдання:			
–			
Вид контролю: залік			

2.1 Опис дисципліни

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Актуальні етичні проблеми медицини на сучасному етапі	2	вступна
2	Моральний вимір відповідальності лікаря. Етико-правова відповідальність лікаря	2	оглядова
3	Етикет лікаря	1	оглядова
4	Лікарська таємниця як морально-етична проблема сучасної медицини	1	проблемна
5	Здоров'я як глобальна проблема в умовах інформаційного суспільства. Духовна природа здоров'я	2	проблемна
6	Морально-етичні проблеми медичного експерименту	2	проблемна
	Всього годин	10	

і. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Актуальні етичні проблеми медицини на сучасному етапі	2	розповідь, пояснення, презентація	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
2	Моральний вимір відповідальності лікаря. Етико-правова відповідальність лікаря	2	розповідь, пояснення, презентація, ілюстрація	Творче завдання, доповідь
3	Етикет лікаря	2	розповідь, пояснення, ілюстрація	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
4	Лікарська таємниця як морально-етична проблема сучасної	2	розповідь, пояснення,	Творче завдання, доповідь

	медицини		презентація	
5	Цінність життя людини в етико-філософському та медичному дискурсі. Стель життя та його виявлення у лікарській діяльності	2	розповідь, пояснення, ілюстрація	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
6	Здоров'я як глобальна проблема в умовах інформаційного суспільства. Духовна природа здоров'я	2	розповідь, пояснення, презентація	Творче завдання, доповідь
7	Медицина та релігія: характеристика етичних взаємовідносин	2	розповідь, пояснення, ілюстрація	Творче завдання, доповідь
8	Морально-етичні проблеми медичного експерименту	2	розповідь, пояснення, презентація	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
9	Технізація медицини: етичний аспект	2	розповідь, пояснення, презентація, ілюстрація	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
10	Соціальна робота та її медична спрямованість	2	розповідь, пояснення, презентація, ілюстрація	Тестовий конторко, залік
	Всього годин	20		

2.2.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Актуальні етичні проблеми медицини на сучасному етапі	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Творчі завдання, доповідь
2	Моральний вимір відповідальності лікаря. Етико-правова відповідальність лікаря	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Доповідь, творчі завдання
3	Етикет лікаря	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Творчі завдання, доповідь

4	Лікарська таємниця як морально-етична проблема сучасної медицини	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Доповідь, творчі завдання
5	Цінність життя людини в етико-філософському та медичному дискурсі. Стиль життя та його виявлення у лікарській діяльності	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Творчі завдання, доповідь
6	Здоров'я як глобальна проблема в умовах інформаційного суспільства. Духовна природа здоров'я	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Доповідь, творчі завдання
7	Медицина та релігія: характеристика етичних взаємовідносин	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Творчі завдання, доповідь
8	Морально-етичні проблеми медичного експерименту	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Доповідь, творчі завдання
9	Технізація медицини: етичний аспект	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Творчі завдання, доповідь
10	Соціальна робота та її медична спрямованість	6	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Тестовий контроль, залік
	Всього годин	60		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчальної діяльності здобувачів освіти проводиться відповідно до чинної Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті затвердженої наказом ХНМУ від 21.08.2021 № 181.

Контроль поточної навчальної діяльності здійснюється викладачем академічної групи на кожному практичному занятті відповідно до нижчезазначених видів діяльності з використанням певних критеріїв оцінювання:

1. УСНА ВІДПОВІДЬ:

“відмінно” ставиться за повну, вичерпну відповідь на основні питання, а також на додаткові питання викладача. При цьому студент повинен продемонструвати глибоке знання основного теоретичного матеріалу з дисципліни, вміння логічно і творчо мислити, аргументувати основні положення, вдало ілюструвати їх прикладами із життя або художньої

літератури, продемонструвати вміння відстоювати власну точку зору при розв'язанні задач, проблемних ситуацій, спираючись при цьому на добре володіння основною термінологією дисципліни.

“добре” загалом залишаються ті ж вимоги, що й для оцінки **“відмінно”**, при недостатньо повній відповіді на деякі питання.

“задовільно” виставляється, якщо студент засвоїв основні положення курсу, володіє необхідним мінімумом понять, може використати їх при розв'язанні задач. При цьому можливі нечіткі відповіді на деякі основні і додаткові питання, а також репродуктивність мислення.

“незадовільно” ставиться тоді, коли не виконуються названі вище вимоги.

2. ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДОПОВІДІ (РЕФЕРАТУ) В АУДИТОРІЇ:

“відмінно” ставиться за вміння чітко, зрозуміло донести основні положення проблеми в межах наданого для цього часу (7-10 хвилин), за відповіді на запитання аудиторії, за вміння володіти її увагою, а також за емоційно натхнений контекст доповіді і належне технічне оформлення реферату відповідно до вимог наукових праць.

“добре” ставиться при виконанні вище визначених умов, але при недостатньо повному виконанні їх обсягів.

“задовільно” ставиться, якщо студент демонструє виключно репродуктивний підхід до викладання проблеми без елементів творчості, без належного оформлення тексту реферату.

“незадовільно” ставиться у тому випадку, коли студент не в змозі презентувати реферат, не володіє матеріалом, який у ньому викладений, а також у тому випадку, якщо реферат взагалі не підготовлений.

3. СТЕНДОВА ВІДПОВІДЬ:

“відмінно” ставиться за повну, вичерпну відповідь на поставлене питання, коли студент має продемонструвати не тільки глибоке знання основного теоретичного матеріалу з дисципліни, а і вміння логічно і творчо мислити, аргументувати основні положення, спираючись при цьому на добре володіння основною термінологією дисципліни.

“добре” - загалом залишаються ті ж вимоги, що й для оцінки **“відмінно”** при недостатньо повній або вірній відповіді на питання.

“задовільно” виставляється, якщо відповідь є нечіткою, недостатньо аргументованою, неповною або у більшій мірі невірною.

“незадовільно” ставиться тоді, коли відповідь відсутня або є невірною.

4. АКТИВНІСТЬ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ:

Оцінюється заохочувальними балами відповідно до участі у обговоренні питань, а також з урахуванням якості наданих відповідей.

5. САМОСТІЙНА ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті з урахуванням виконання наступних вимог:

- додатково підготовлена інформація з теми заняття вдома;
- здійснено знайомство з першоджерелами;
- здійснено рецензування джерел (анотації);

- підготовка презентаційних матеріалів;
- робота з нормативними джерелами;
- портфоліо;
- підготовка есе;
- виконання творчих завдань.

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни та підсумкового заняття (ПЗ) студенту виставляється оцінка за національною 4-бальною шкалою. Підсумковий бал з ПНД визначається як середнє арифметичне національних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицею 1.

Таблиця 1. Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу:

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4.27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

3.2. Питання до заліку:

1. Причини зростання етичних проблем у сучасній медицині.
2. Етичні закони і принципи в медицині.

3. Новітні технології у сучасній медицині.
4. Ринковий характер сучасних медичних технологій.
5. Медицина і професійна діяльність лікаря: етичний аспект.
6. Професійна відповідальність лікаря.
7. Проблема лікарської помилки.
8. Причини лікарських помилок та шляхи їх запобігання.
9. Об'єктивні та суб'єктивні причини лікарських помилок.
10. Морально-етичний аспект питання лікарської помилки.
11. Поняття етикету. Основні складові елементи етикету.
12. Вимоги до зовнішнього вигляду та поведінки лікаря.
13. Культура взаємовідносин лікаря і пацієнта.
14. Культура мови як складовий елемент етикету лікаря.
15. Невербальні засоби спілкування.
16. Лікарська таємниця та її історичне формування.
17. Право пацієнта на конфіденційність.
18. Умови порушення лікарської таємниці як соціальна необхідність.
19. Принципи поваги та недоторканності приватного життя людини.
20. Життя людини як цінність.
21. Етичне та медичне розуміння поняття «цінність життя».
22. Моральне право та відповідальність лікаря за життя пацієнта.
23. Етичне розуміння поняття «стиль життя людини».
24. Цінності біологічного та соціального життя.
25. Проблема індивідуального життя і здоров'я людини.
26. Поняття «здоров'я» та «хвороба».
27. Сутність та моральні підвалини еугеніки.
28. Біоетика та біотероризм.
29. Біоетичні аспекти нанотехнологій.
30. Нові репродуктивні технології та моральний вибір особистості.
31. Здоров'я людини та її релігійне тлумачення.
32. Сутність хвороби за християнським віровченням.
33. Місце лікаря у християнській релігії.
34. Суперечливий характер клятви Гіппократа у сучасних умовах.
35. Етичні принципи медико-біологічних експериментів.
36. Аргументи «за» і «проти» евтаназії.
37. Особливості морально-етичних принципів проведення досліджень на тваринах.

3.3. Контрольні питання

1. Проблема співвідношення мети і засобів досліджень на людині.
2. Специфіка медичних експериментів за участю людини.
3. Техніка як соціальне явище. Ризики надмірної технізації медицини.
4. Роль техніки у розвитку медицини: позитивні і негативні наслідки.
5. Розкрийте сутність поняття «ветеринаризація» медицини.

6. Техніка як посередник між лікарем і пацієнтом: можливі негативні наслідки.
7. Сутність соціальної роботи та її структура.
8. Функції соціальної роботи.
9. Соціально-медична спрямованість соціальної роботи.
10. Специфічні принципи соціальної роботи.
11. Цільові параметри соціальної роботи.

3.3. Правила оскарження оцінки: кожний студент має право на оскарження отриманої оцінки, для чого передусім, має звернутися до свого викладача, а за необхідності – до завідувачки кафедри, професорки Карпенко К.І. (головний корпус, 3-ій поверх, к. 117; на електронну пошту ki.karpenko@knmu.edu.ua).

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Силабус та сам процес викладання дисципліни враховує можливість повноцінного залучення здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Кафедра філософії – це простір, вільний від будь-якої дискримінації, дружній до осіб з особливими освітніми потребами.

Академічні очікування від студентів/-ок. Вимоги до курсу

Очікується, що студенти та студентки відвідуватимуть всі лекційні та практичні заняття. Якщо вони пропустили заняття, необхідно відпрацювати його. Відпрацювання відбувається онлайн та/або оффлайн згідно «Положення про порядок відпрацювання студентами Харківського національного медичного університету навчальних занять» та відповідно до графіку прийому відпрацювань, розміщеному на інформаційному стенді кафедри / на сторінці кафедри на платформі Moodle.

Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у студентів/-ок виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач/-ка надасть на першому практичному занятті.

Під час **лекційного заняття** студентам та студенткам рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші. Ставити питання до лектора/-ки – це абсолютно нормально.

Практичні заняття

Активна участь під час обговорення, студенти/-ки мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час дискусії важливі:

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,

- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від студентів/-ок очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Охорона праці

На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен та кожна повинні знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

Поведінка в аудиторії. Основні «так» і «ні»

Студентству важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/-ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача (так само в онлайні);
- пити безалкогольні напої;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття (див. Академічні очікування від студенток/-ів).

заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику під час занять.

Порядок інформування про зміни у силабусі. Викладач зобов'язаний проінформувати студентство про зміни, внесені до силабусу. Оновлений силабус розміщується на офіційному сайті університету відповідно до встановленого порядку.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Навчання в рамках дисципліни відбувається згідно Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті (див. http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf). Усі факти порушення академічної доброчесності як з боку студента, так і з боку викладача можуть бути винесені на розгляд Комісії з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами (див. http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf).

Кафедра філософії підтримує нульову толерантність до плагіату.

Від студентів та студенток очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук. Використання електронних гаджетів допускається виключно в навчальних цілях і з дозволу викладача.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Биомедицинская этика и коммуникации в здравоохранении : учебно – методическое пособие / А.Т. Щастный [и др.] ; под ред. А.Т. Щастного. – Витебск : ВГМУ, 2018. – 310 с.
2. Дудікова Л. В. Формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів у медичних університетах: теорія і практика: монографія. Вінниця: Вид-во «ТВОРИ», 2018. 488 с.
3. Етика. Естетика. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. Ред. Панченко В.І. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 432 с.
4. Соціально-філософські та етичні проблеми медицини. Навчальний посібник. / під заг. ред. А.П. Алексеєнко, В.М. Лісового. – Харків, 2010, Колегіум. – 340 с.
5. Bioethics: Principles, Issues, and Cases. – Oxford University Press; 3 edition (July 15, 2016). – 832 p.
6. Dimmock Mark, Fisher Andrew Ethics for A-level. – 2017. – 248 p. // <https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/475>.
7. The current state of bioethics education in the system of medical education in the CIS member countries: analytical review / Ed. O.I.Kubar. — SPb.: Pasteur Institute, 2010. — 68p.

Допоміжна

1. Кисельов М.М. Етика науки: виклики сучасності : [Монографія] / М.М. Кисельов, Т.В. Гардащук, С.І. Грабовський та ін.. – Ніжин : Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. – 248 с.
2. Підручник з лікарської етики. Переклад з 2-го англ. видання 2009 року за редакцією академіка АМН України, Голови Комітету з лікарської етики

Всеукраїнського Лікарського Товариства (ВУЛТ) Любомира Пирога. 2016 [Electronic resource] – Access mode: https://www.wma.net/wp-content/uploads/2016/11/Medical_Ethics_Manual_Ukrainian.pdf (Дата звернення 25.09.2021).

3. Терешкевич Г. Т. Основи біоетики та біобезпеки: підручник. Тернопіль: ТДМУ, 2018. 400 с.
4. Чистиліна Т.О. Етика. Естетика. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 304 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4113>

8. ІНШЕ

Корисні посилання:

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-pogl-vyv-dysc.docx

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx